

Rolul demersului motivațional în raport cu însușirea limbajului medical românesc de către studenții alolingvi

Maria PRUTEANU

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
„Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova.

Abstract

Needs, impulses, intentions, valences and tendencies are the component factors of motivation. Intention can be perceived as an impulsion formed by means of the verbal system.

Motivational reason is based on the need which, in the learning of the medical language, firstly assumes acquisition of a sufficient number of medical terms in order to make the structure of the reactional terminological system.

The correlation of the needs, valences, tendencies in the process of motivation to learn the medical language facilitates the free passage of the students from the theory to the practical performance on the basis of the ascending motivation.

Key-words: limbaj medical, terminologie medico-farmaceutică, demers motivațional

Înțelegând prin motivație orientarea activă, persistentă și selectivă către un obiect, fenomen sau situație preferată, care dinamizează și direcționează comportamentul studentului, ca forță ce propulsează energia fizică sau intelectuală, constatăm că ea este generată de un ansamblu de trebuințe, dorințe, interese, scopuri, sentimente, convingeri, aspirații și idealuri, manifestate în atitudini și acțiuni.

Problema motivației a fost abordată într-un șir de cercetări psihopedagogice semnate de savanți din diferite țări (E. Dimitriu, P. Popescu-Neveanu, A.H. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, В.В. Давыдов, В.С. Ильин, Л.С. Выготский etc.), care au analizat tipologia motivației, mecanismele și procesele motivației, motivația în aspect educațional etc.

Limbaajul ca entitate socio-culturală a fost abordat din diverse perspective: relația gândire-limbaaj (J. Piaget, W. Rivers); limbaaj-comunicare (T. Slama-Cazacu, Gh. Dumitriu, В.Л. Скалкин etc.); limbă-limbaaj medical (M. Florea, A. Chiriac, M. Saramandu etc.).

La studierea formelor și structurii motivației și-au adus aportul cercetători din diverse domenii. Specialiștii au conchis că *trebuințele, impulsurile, intențiile, valențele și tendințele* sunt fenomene motivaționale care, pe de o parte, pot fi considerate ca anumite forme ale motivației, iar pe de alta ca factori componenți ai acesteia. Astfel, Al. Roșca susține că *trebuința* este sursa primară a acțiunii. *Impulsul* constă în apariția unei excitabilități accentuate a anumitor centri nervoși. *Intenția* poate fi concepută ca o impulsione, cu ajutorul sistemului verbal, a unei structuri de acțiune, formată de asemenea cu ajutorul sistemului verbal, în conformitate cu cerințele impuse de sarcină, de satisfacerea trebuințelor, de realizarea scopului propus [8, p. 126].

În cazul asimilării limbaajului medical românesc de către studenții alolingvi, *trebuința* constă în însușirea unui număr suficient de termeni medico-farmaceutici, fapt ce ajută subiectul la construirea unui sistem, care ulterior ar conduce la generarea actului comunicativ în limba română. Deoarece *trebuința* este considerată sursa primară a acțiunii, în cazul nostru pornim de la acumularea vocabularului constituit dintr-un anumit număr nu prea mare de termeni, în majoritate medicali, legați între ei din punct de vedere semantic și grupați după compartimentele medicinei. De exemplu, pentru a putea explica termenul *țesut*, este nevoie de însușirea unor astfel de lexeme ca: *celulă, nucleu, membrană, citoplasmă, ribozom, centrozom, mitocondrie, celular, intercelular, intracelular, extracelular, monocelular, pluricelular* etc. Apoi urmează să fie însușite îmbinări constituite din substantiv+adjectiv ca: *țesut muscular, țesut epitelial, țesut nervos, țesut osos* ș.a. Ulterior se va trece la asimilarea îmbinărilor formate din substantiv+adjectiv+adjectiv: *țesut muscular neted, țesut muscular striat, țesut muscular cardiac, țesut osos compact, țesut osos spongios* etc.

Savanții afirmă că atunci când persoana învață limba maternă cuvintele se acumulează în memorie în mod haotic, din punct de vedere lingvistic. Asemenea stocare a vocabularului se bazează pe logica comunicării. În cazul învățării unei alte limbi, acest principiu poate fi înlocuit prin logica textului instructiv. Acest text trebuie să fie accesibil ținându-se seama de nivelul celor ce învață, de gradul de complexitate a noțiunilor ce urmează să fie însușite și numai de cât să fie interesant, pentru că dacă se vor ignora eventual unele dintre cerințele nominalizate nu va exista motivația lecturii și, evident, nu se vor memora cuvintele și structurile gramaticale noi, preconizate pentru însușire.

Prin experimente psiholingvistice s-a determinat că și cuvintele asimilate sunt supuse unui proces de concentrare și se păstrează în memoria noastră în grupuri, clasificate după semnificație, formând blocurile asociative. De aceea, este foarte important să recurgem la explicarea sensului fiecărui termen propus spre însușire, menționând totodată sinonimele și sensurile acestuia.

Asimilarea termenilor medico-farmaceutici și dezvoltarea limbajului medical se realizează nu numai prin mijlocirea termenilor specifici, ci și cu ajutorul lexemelor de uz cotidian. Așadar, la studierea terminologiei anatomice, de exemplu, denumirea segmentelor și organelor corpului omenesc, explicarea unor termeni cum ar fi: *trunchi, corp, cap, membru, ochi, bazin* ș.a. necesită nu numai familiarizarea cu semnificația termenului, ci și cu utilizarea ulterioară a acestuia atât în limbajul medical, cât și în uzul cotidian. Pentru a facilita realizarea scopului urmărit, este nevoie de a antrena un șir de expresii ce conțin unul din termenii nominalizați, de exemplu, **ochi**: *văzând cu ochii, cu ochii închiși; a fi numai ochi și urechi; a vedea cu ochii altuia, a da ochi cu cineva; între patrii ochi; cu ochii pierduți; a lua la ochi etc.*

Am menționat că *valențele* reprezintă conținutul trebuințelor. Valența unei acțiuni poate fi determinată de probabilitatea subiectivă a succesului. Cu cât sarcina i se pare studentului mai ușoară, în raport cu capacitățile sale, cu atât mai mare va fi probabilitatea subiectivă a reușitei lui și, în consecință, cu atât mai redusă va fi valența sarcinii și satisfacția pe care o poate aduce împlinirea ei. Satisfacții mari pot asigura acele realizări care apar în urma sarcinii considerate mai dificile.

Valența poate fi pozitivă sau negativă. Cum e și firesc, omul tinde spre obiective cu valențe pozitive, dar se ciocnește și de eșec, pedeapsă, mustrare, lezarea sentimentului de autoapreciere, o activitate monotonă și, deci, obositoare.

Pentru a forma o valență pozitivă pentru toți cei antrenați în activitate, nu se indică eșecul celor care nu le-a reușit să îndeplinească întru totul sarcina propusă, ci, dimpotrivă, sunt menționate eforturile depuse, se încurajează și răspunsurile celor mai slabi, pentru a le ajuta să se încadreze mai ușor în colectivul respectiv, depășind bariera psihologică fără teamă. Se aplică un procedeu psihologic, când, intenționat, nu se corectează greșelile nesemnificative de limbă, ci este rugat un alt student, care cunoaște mai bine limba română, să utilizeze corect cuvântul sau sintagma greșită anterior, folosind un alt exemplu, pentru ca cel care a săvârșit greșeala să-și dea seama de eroarea comisă.

Impulsul orientat spre un anumit obiect, determinat în funcție de anumite trebuințe și valențe, devine *tendență*. Tendința, pe lângă aspectul său de conținut (obiectul către care este

orientat impulsul), are și un aspect funcțional, care constă într-o stare de tensiune. Acest fenomen motivațional este determinat bilateral, din interior, prin trebuințe și impulsuri, și din exterior, prin intensitatea și calitatea valențelor. Tendințe puternice pot fi generate studentului prin înțelegerea sarcinilor și scopurilor puse în fața lui.

Dacă sarcinile puse sunt adecvate și corespund nivelului de pregătire, atunci ele pot fi realizate fără prea mult efort de marea majoritate. Stimularea răspunsurilor unor studenți de nivel A (începători) le insuflă încredere în propriile lor forțe și de aici apare o tendință, un impuls de a se manifesta tot mai des. Studenților de nivel C (avansat) li se propune tema, câteva repere terminologice și singuri compun textul, exprimându-și opinia, comentând unele afirmații; celor de nivel B (intermediar) li se oferă textul, solicitându-le să întocmească o schemă structural-logică, în baza căreia să poată expune materia. Începătorilor li se pune la dispoziție textul, schema structural-logică, cuvinte-cheie și expresii-tip, pentru a formula întrebări la text și a obține răspunsuri la ele.

Scheme structural-logice pot fi întocmite la majoritatea temelor ce urmează a fi studiate. De exemplu, la „Miologia – proprietățile mușchilor” (fig.1) schema poate ajuta nu doar studenții cu un vocabular terminologic mai sărac, ca ulterior să le fie mai lesne să utilizeze noțiunile însușite, ci și celor care apelează mai des la memoria vizuală pentru a reține mai repede informația.

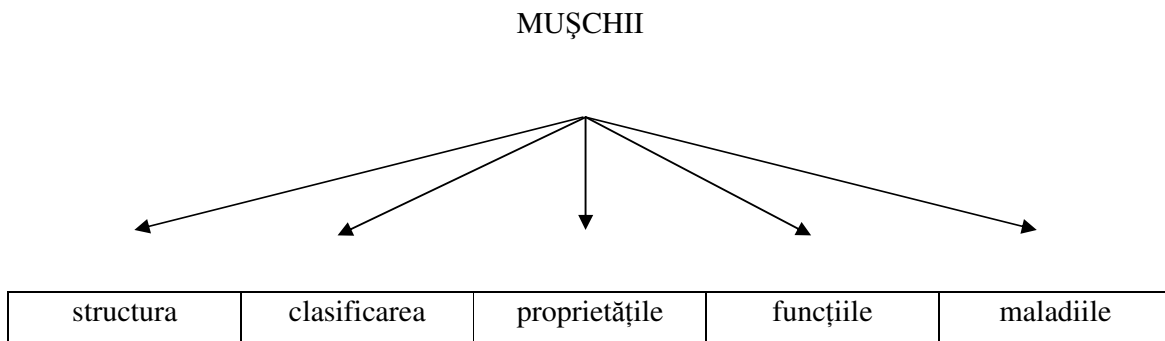

Fig. 1. Schemă structural-logică

Apariția *scopului* în activitatea omului îl ajută să realizeze reglarea superioară a activității sale. Psihologul J. Nuttin afirmă că deseori scopul nu corespunde unui obiect concret, ci reprezintă o anumită performanță, o realizare oarecare, un anumit rezultat, un succes [4, p. 60]. Pentru crearea motivației pozitive în cazul asimilării limbajului medical

românesc de către alolingvi este necesar să fie elucidat scopul învățării acestei limbi, domeniul de aplicare a cunoștințelor: în cadrul lecțiilor e bine ca eforturile studenților să fie apreciate pozitiv, să fie încurajați să-și realizeze scopurile propuse; să li se evalueze progresele făcute; să li se trezească curiozitatea, interesul pentru ceea ce trebuie să învețe.

Limba este considerată un instrument de comunicare orală, care se sprijină pe deprinderi de înțelegere și de exprimare și numai în mică măsură pe acumularea unor cunoștințe teoretice. În acest sens, profesorul Al. Roman susține că „limba este, în primul rând, ce se spune și apoi ce se scrie” [6, p. 58]. Prin însușirea numai a cunoștințelor teoretice, persoana care învață o limbă străină nu-și va forma acel simț al limbii, fără de care nu este posibilă stăpânirea unei limbi ca mijloc de comunicare.

Potrivit datelor psihologice, însușirea practică a unei limbi se bazează pe deprinderile de vorbire, nu pe priceperea de a folosi cunoștințele de limbă. În viziunea psihologului rus Б.В. Беляев acest proces „are un caracter intuitiv și nu unul conștient”, învățarea unei limbi „este mai întâi o problemă de formare a unor obișnuințe, un proces în care inteligenței și spiritului de analiză le revine un rol mai redus” [10, p. 32]. Referindu-se la teoria învățării limbilor nematerne, autorul citat consideră necesară elaborarea unui sistem lingvistic coordonator și motivat, paralel celui al limbii materne, dar nesubordonat acestuia, fondat pe așa principii generale ca :

- utilizarea conversației ca factor principal de formare a deprinderilor și a simțului limbii;
- asimilarea unităților de limbă și întrebuințarea ulterioară a acestora în original, fără traducere în limba maternă sau calchiere în altă limbă intermediară;
- însușirea intuitivă și indirectă a limbii.

E cunoscut faptul că în procesul învățării unei limbi străine, la aplicarea în practică a cunoștințelor teoretice acumulate, majoritatea persoanelor întâmpină o barieră psihologică, fenomen atestat și în practica predării-învățării limbii române la alolingvi.

Pentru depășirea acestei dificultăți este necesară crearea unei motivații adecvate care ar interesa, ar stimula trecerea mai rapidă și fără bariere de la teorie la realizarea practică.

În contextul supus reflecției, sunt relevante spusele lui M. Stoica: „Motivația, alături de inteligență, aptitudini și voință, este una dintre variabilele cele mai importante pentru obținerea performanțelor școlare și profesionale” [9, p. 172].

Motivația poate evolua după o spirală ascendentă și după una descendentă. Reușita într-un domeniu este condiționată de aptitudini, iar succesul obținut sporește interesul pentru disciplină. Motivația este ascendentă atunci când aptitudinile implică interesele, iar dezvoltarea intereselor potențează aptitudinile, în schimb, insuccesul repetat,

frustrarea se înscrie adeseori într-o spirală regresivă. Dacă studentul nu reușește să înțeleagă, să facă față cerințelor, atunci el fie că renunță la efort, adică se resemnează manifestând indiferență, descurajare; fie că se opune efortului, mai ales când intervine și presiunea celor din jur.

De obicei, orice proces de învățare este plurimotivat. Eficiența învățării scade, dacă există un nivel minim de motivare sau o supramotivare și crește în cazul unui nivel optim.

Sintetizând cele relatate mai sus, putem **conchide că:**

- Demersul motivațional reacțional se bazează pe trebuința care în însușirea limbajului medical presupune, în primul rând, achiziționarea unui număr suficient de termeni medicali în vederea structurării unui sistem terminologic reacțional.
- Corelarea trebuințelor, valențelor, tendințelor în procesul de motivare pentru însușirea limbajului medical facilitează trecerea liberă a studenților de la teorie la realizarea practică în baza motivației ascendente.

Bibliografie

1. Dimitriu, E. *Psihologia proceselor de instruire*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1982.
2. Mahu, V. *Problematizarea și motivația în procesul de instruire*. Chișinău: Ed. Știința, 1992.
3. Mucchielli, Alex *Les motivations*. Paris: Presses Universitaires de France, 1981.
4. Nuttin, J. *La motivation*. În *Traité de Psychologie Expérimental*, vol. V: Motivation, Emotion et Personnalité. Paris: PUF, 1963, p. 1-82.
5. Piaget, J. *Psihologie și pedagogie*. Răspunsurile marelui psiholog la problemele învățământului. București: E.D.P., 1972.
6. *Predarea limbilor străine la Universitatea Populară*. București, 1973.
7. Rivers, W. *Formarea deprinderilor de limbă străină* (trad. de E.P. Noveanu). București: E.D.P., 1977.
8. Roșca, Al. *Motivele acțiunilor umane. Studiu de psihologie dinamică*. Cluj-Sibiu, 1983.
9. Stoica, M. *Psihopedagogia personalității*. București: E.D.P., 1996.

10. Беляев, Б.В. *Психологический анализ новейших методических принципов обучения основы иностранным языкам. В Иностранные языки в школе*, 1998, №3, с. 31-35.
11. Выготский, Л.С. *Педагогическая психология*. Под ред. В.В. Давыдова. Москва: «Педагогика», 1991.

Maria PRUTEANU, doctor în pedagogie, lector superior Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova.